КОНТРОЛЬНЫЙ
ЭКЗЕМПЛЯР

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт
імя Максіма Танка»

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Прарэктар па вучэбнай рабоце
_______ А.В. Макоўчык
«__» ____ 2021 г.
Рэгістрацыйны № УД-26-1/уч.
N 8 2021

ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСІ
(ДРУГАЯ ПАЛОВА XIII – СЯРЭДЗІНА XVI СТСТ.)

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці:
1-02 01 01 Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны
1-02 01 02 Гісторыя і сусветная мастацкая культура
1-02 01 03 Гісторыя і экскурсійна-краязнаўчая работа

2021 г.

Вучэбная праграма складзена на падставе тыпавой вучэбнай праграмы для ўстаноў вышэйшай адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь (рэгістрацыйны № ТД-А.715/тып. ад 01.06.2022 г.).

СКЛАДАЛЬНІК:
І.В. Пугач, выкладчык кафедры гісторыі Беларусі і славянскіх народаў БДПУ, кандыдат гістарычных навук.

РЭЦЭНЗЕНТЫ:
У.М. Кадзіра – дэкан гуманітарнага факультэта прыватнай установы адукацыі «Інстытут сучасных ведаў імя А.М. Шырокава», кандыдат гістарычных навук, дацэнт
П.А. Мацюш – дацэнт кафедры сацыяльна-гуманітарных дысцыплін установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка», кандыдат гістарычных навук, дацэнт

УЗГОДНЕНА:
Дырэктар дзяржаўнай установы адукацыі
"Гімназія № 40 г.Мінска" І.А.Бабкоў

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай гісторыі Беларусі і славянскіх народаў
(пратакол № 12 ад 28. 04. 2021).
Загадчык кафедры С.А.Талмачова

Навукова-метадычным саветам установы вышэйшай адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка» (пратакол № 7 ад 15.06.2021).

Афармленне вучэбнай праграмы і суправаджальных яе матэрыялаў дзеючым патрабаванням Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь адпавядае.

Метадыст
вучэбна-метадычнага аддзела БДПУ Г.В.Вінаградава

Дырэктар бібліятэкі Н.П.Сяткоўская

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Шматвекавая гісторыя Беларусі ўяўляе важную складовую частку гісторыі славянскай, еўрапейскай і сусветнай цывілізацый і займае важнае месца ў сістэме гуманітарнай падрыхтоўкі студэнцкай моладзі нашай краіны. Сваёй непаўторнай, гераічнай і трагічнай гісторыяй беларускі народ можа ганарыцца. Менавіта на гістарычных ведах фарміруецца нацыянальная свядомасць. Без ведання уласнай гісторыі немагчыма забяспечыць росквіт краіны і прагназаваць яе развіццё.

У адпаведнасці з вучэбным планам вучэбная дысцыпліна «Гісторыя Беларусі (другая палова XIII – сярэдзіна XVI стст.)» модуля «Гісторыя Беларусі (старажытны час – сярэдзіна XVI ст.)» вывучаецца ў цеснай узаемасувязі з дысцыплінамі «Гісторыя Беларусі (старажытны час – першая палова XIII ст.)», «Археалогія Беларусі», «Гісторыя канфесій Беларусі», «Гісторыя Расіі і Украіны са старажытных часоў да канца XVI ст.», «Гісторыя Расіі і Украіны (XVII – сярэдзіна XIX ст.)», «Краязнаўства Беларусі», «Этналогія Беларусі», «Дапаможныя гістарычныя дысцыпліны», а таксама з дысцыплінамі па ўсеагульнай гісторыі. Гэта дае магчымасць акцэнтаваць увагу студэнтаў на міждысцыплінарных сувязях, выявіць ролю і месца нашага народа ў шырокім прасторавым і часавым дыяпазоне.

Мэтай вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Гісторыя Беларусі (другая паловаXIII – сярэдзіна XVI стст.») з'яўляецца фарміраванне ў студэнтаў фундаментальных ведаў па гісторыі Беларусі другой паловы XIII – сярэдзіны XVI стст, і выхаванне на гэтай аснове пачуцця прыналежнасці да лёсу краіны і яе гісторыі.

Для рэалізацыі вызначанай мэты прадугледжваецца вырашэнне наступных **задач**:

– высветліць прычынна-выніковыя сувязі і заканамернасці гістарычнага развіцця беларускага народа ў кантэксце еўрапейскай і сусветнай гісторыі;

– садзейнічаць усведамленню студэнтамі сістэмы матэрыяльных, культурных і духоўных каштоўнасцей беларускага народа, якія служаць рэтраспектывай для аналізу сучаснасці і вызначэння перспектыў будучай жыццядзейнасці;

– забяспечыць атрыманне тэарэтычных і практычных ведаў, якія дазволяць студэнтам правільна аналізаваць падзеі і факты гісторыі, рабіць неабходныя высновы і абагульненні;

– спрыяць фарміраванню падрыхтаванасці выпускніка вышэйшай школы як грамадзяніна Рэспублікі Беларусь;

– стварыць неабходныя ўмовы для фарміравання ў студэнтаў пачуццяў прыналежнасці да гісторыка-культурнай спадчыны беларускага народа і адказнасці за яе захаванне;

– садзейнічаць ўсведамленню студэнтамі неабходнасці захавання дзяржаўнага суверэнітэту і выхавання ў іх патрыятызму;

– з дапамогай вывучэння зместу вучэбнай дысцыпліны спрыяць фарміраванню ў студэнтаў навуковага светапогляду.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен **ведаць:**

– асноўныя падзеі і факты ў гісторыі Беларусі;

– асаблівасці эканамічнага, сацыяльнага, палітычнага і культурнага развіцця Беларусі ў канкрэтна-гістарычны перыяд;

– этапы фарміравання беларускай народнасці і нацыі, станаўлення і развіцця беларускай дзяржаўнасці.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен **умець:**

– выкарыстоўваць метадалогію гістарычнай навукі для аналізу гістарычнага развіцця беларускага народа;

– выяўляць асноўныя тэндэнцыі сацыяльна-эканамічнага і палітычнага развіцця беларускай нацыі ў канкрэтна-гістарычныя перыяды;

– выкарыстоўваць гістарычны вопыт для аналіза і ацэнкі сучасных праблем у развіцці Беларусі.

Увыніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен **валодаць:**

– спосабамі адбору сістэматызацыі гістарычнай інфармацыі:

– метадамі, формамі і сродкамі аптымізацыі, рацыяналізацыі і інтэнсіфікацыі адукацыйнага працэсу.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Гісторыя Беларусі (другая палова XIII – сярэдзіна XVI стст.)» павінна забяспечыць фарміраванне ў студэнтаў універсальных кампетэнцый:

УК-9. Вяўляць фактары і механізмы гістарычнага развіцця, вызначаць грамадскае значэнне гістарычных падзей.

БПК-1. Праектаваць працэс навучання, ставіць адукацыйныя мэты, адбіраць змест вучэбнага матэрыялу, метады і тэхналогіі на падставе сістэмы ведаў у галіне тэорыі і методыкі педагагічнай дзейнасці.

Пры вывучэнні кожнай тэмы студэнты павінны навучыцца карыстацца як канкрэтна-гістарычнымі метадамі (гісторыка-генетычным, гісторыка-параўнальным, гісторыка-тыпалагічным, гісторыка-сістэмным і інш.), так і агульнанавуковымі (мадэліравання, індукцыі і дэдукцыі, сінтэзу і аналізу, узыходжання ад канкрэтнага да абстрактнага і наадварот, аналогіі і інш.), метадамі гістарычнага пазнання.

На вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Гісторыя Беларусі (другая палова XIII – сярэдзіна XVI стст.)» па спецыяльнасці 1-02 01 01 «Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны», 1-02 01 02 «Гісторыя і сусветная мастацкая культура» і 1-02 01 03 «Гісторыя і экскурсійна-краязнаўчая работа» вучэбным планам адведзена ўсяго 106 гадзін (3 зал. адз.), з іх: аўдыторных – 54 гадзін (20 гадзін – лекцый, 34 гадзіны – семінарскіх заняткаў), на самастойную работу – 52 гадзіны, экзамен у 2 семестры.

На завочнай форме атрымання адукацыі па спецыяльнасці 1-02 01 01 «Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны» вучэбным планам адведзена ўсяго 106 гадзін (3 зал. адз.): з іх аўдыторных – 14 гадзін (6 гадзін – лекцый, 8

гадзін – семінарскіх заняткаў), на самастойную работу – 92 гадзіны, экзамен на 1 курсе.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Раздзел. Вялікае Княства Літоўскае, Рускае і Жамойцкае ў XIII – XV стст.

Тэма 1. Унутрыпалітычнае становішча ў другой палове XIII – XV ст.

Айчынная і замежная гістарыяграфія, аналіз крыніц па гісторыі Вялікага Княства Літоўскага. Палітычныя і сацыяльна-эканамічныя перадумовы ўтварэння ВКЛ. Працэс утварэння і ўмацавання ВКЛ у другой палове XIII ст. Барацьба за прастол ВКЛ у другой палове XIII ст. Палітыка вялікіх князёў Віценя, Гедыміна, Альгерда. Уключэнне беларускіх зямель у склад ВКЛ. Дынастычная барацьба ў 70–90-я гады XIV ст. Крэўская унія і яе ўплыў на ўнутрыпалітычнае становішча ВКЛ. Востраўскае пагадненне і яго ўплыў на ўнутрыпалітычнае становішча ВКЛ. Ліквідацыя ўдзельных княстваў. Гарадзельскі прывілей 1413 г. Стварэнне ваяводстваў. Унутрыпалітычная барацьба пасля смерці Вітаўта. Вялікакняжацкія прывілеі 1432, 1434 гг. Аб'яднанне дзяржавы Жыгімонтам Кейстутавічам. Абмежаванне вялікакняжацкай улады ў другой палове XV ст. Прывілей Казіміра 1447 г. Судзебнік Казіміра 1468 г. – першы збор законаў беларуска-літоўскай дзяржавы. Змова супраць Казіміра (1481 г.) і яе вынікі.

Тэма 2. Знешняя палітыка Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XIII – XV ст.

Знешняя палітыка ВКЛ у другой палове XIII – пачатку XIV ст. Вялікае Княства Літоўскае – цэнтр збірання беларускіх і іншых усходнеславянскіх зямель. Пашырэнне тэрыторыі ВКЛ пры Гедыміне, Альгердзе і Кейстуце. Адносіны Вялікага Княства Літоўскага з Маскоўскай дзяржавай, Польшчай, Крымам і Ордэнам. Пашырэнне тэрыторыі Вялікага Княства. Паходы Альгерда на Маскву. Бітва на Сініх Водах і далучэнне да княства Валыні, Падолля і Кіеўшчыны. Крэўская ўнія і яе ўплыў на знешнепалітычнае становішча ВКЛ. Востраўскае пагадненне і яго ўплыў на знешнепалітычнае становішча ВКЛ. Знешняя палітыка ВКЛ пры Вітаўце. Уніі Вялікага Княства Літоўскага з Польшчай. Грунвальдская бітва і яе значэнне. ВКЛ на міжнароднай арэне ў 30 – 80-я гады XV ст.

Тэма 3. Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель у складзе Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XIII – XV ст.

Феадалізм як сістэма грамадска-гаспадарчых адносін. Фарміраванне і развіццё асноўных саслоўяў феадальнага грамадства ў ВКЛ – набілітэту, духавенства, гараджан і сялянства. Сельская гаспадарка і асаблівасці яе развіцця. Становішча сялян. Удасканаленне прылад працы і сістэмы апрацоўкі зямлі. Формы землеўладання. Прывелеі феадалаў. Землекарыстанне і павіннасці сялян. Формы феадальнай залежнасці. Запрыгоньванне сялян. Гарады і мястэчкі. Геаграфія і тапаніміка гарадоў

Вялікага Княства Літоўскага. Магдэбургскае права. Сацыяльна-эканамічнае жыццё гарадоў. Склад і становішча гарадскога насельніцтва. Асноўныя заняткі гараджан. Унутраны гандаль і знешнеэканамічныя сувязі. Транспарт і шляхі зносін. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел беларускіх зямель ў другой палове XIII – XV ст.

Тэма 4. Фарміраванне беларускай народнасці. Культура Беларусі другой паловы XIII – XV ст.

Складванне этнічнай тэрыторыі беларусаў. Утварэнне сацыяльна-эканамічнай супольнасці. Народная самасвядомасць. Народнасць і рэлігія. Узнікненне і станаўленне беларускай мовы і яе дзяржаўны статус у Вялікім Княстве Літоўскім. Паходжанне назваў «Белая Русь», «ліцвіны», «беларусы». Менталітэт беларускага народа. Народная творчасць. Літаратура. Рукапісныя кнігі. Кніжная графіка. Беларускія летапісы. Творчасць Рыгора Цамбалака. Выяўленчае мастацтва. Архітэктура. Этнічныя меншасці. Татарскае і яўрэйскае насельніцтва Беларусі – рассяленне, заняткі, культура. Іншыя народы ў этнаканфесійных працэсах на беларускіх землях.

Раздзел. Беларускія землі ў першай палове – сярэдзіне XVI ст.

Тэма 5. Унутрыпалітычнае становішча ВКЛ у першай палове – сярэдзіне XVI ст. Усталяванне «шляхецкай дэмакратыі».

Унутрыпалітычная барацьба ў Вялікім Княстве Літоўскім у першай палове XVI ст. Праўленне Аляксандра і Жыгімонта I Старога. Абмежаванне ўлады вялікага князя і правоў паноў рады. Мяцеж Глінскіх і яго уплыў на ўнутрыпалітычнае становішча ВКЛ. Адмена Гарадзельскага прывелея. Усталяванне палітычнай талерантнасці. Узрастанне ролі сойма як кіруючага органа дзяржаўнай улады. Прававая і судовая сістэма Вялікага Княства Літоўскага. Статут 1529 і 1566 г. Усталяванне «шляхецкай дэмакратыі».

Тэма 6. Вялікае Княства Літоўскае на міжнароднай арэне ў першай палове – сярэдзіне XVI ст.

Абвастрэнне адносін паміж Вялікім княствам Літоўскім і Маскоўскай дзяржавай. Войны Вялікага Княства Літоўскага і Вялікага княства Маскоўскага, іх прычыны і вынікі. Мяцеж Глінскіх і яго ўплыў на знешнепалітычнае становішча ВКЛ. Палітычныя стасункі з Крымскім ханствам і Вялікай Ардой. Адносіны Вялікага Княства Літоўскага з Ордэнам і Польшчаю.

Тэма 7. Люблінская ўнія ў гісторыі Беларусі.

Перадумовы буйнога супрацьстаяння ў рэгіёне. Перакрыжаванне палітычных і эканамічных інтарэсаў Польшчы, Маскоўскай дзяржавы, ВКЛ і Скандынаўскіх дзяржаў у Балтыцы. Расстаноўка сіл канкуруючых бакоў. Лівонская канфедэрацыя і яе роля ў міжнародных адносінах у рэгіёне. Перадумовы збліжэння з Польшчай. Значэнне Лівонскай вайны ў працэсе

утварэння Рэчы Паспалітай. Вялікае Княства Літоўскае ва ўмовах цывілізацыйнага выбару. Праекты Люблінскай уніі. Заключэнне Люблінскай уніі. Змест і ўмовы Люблінскай уніі. Ацэнка люблінскай уніі ў айчыннай і замежнай гістарыяграфіі.

Тэма 8. Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель у складзе ВКЛ у першай палове – сярэдзіне XVI ст. Афармленне фальваркава-паншчыннай сістэмы.

Стан сельскай гаспадаркі. Станаўленне фальваркава-паншчыннай сістэмы гаспадарання. Аграрная рэформа 1557 г. і яе сутнасць. Юрыдычнае афармленне прыгоннага права. Стан гарадоў і эвалюцыя гарадскога жыцця. Унутраны і знешні гандаль. Развіццё рынавчных адносін. Знешнія гандлёва-эканамічныя сувязі Вялікага Княства Літоўскага.

Тэма 9. Культура Беларусі ў першай палове – сярэдзіне XVI ст.

Уплыў ідэй Адраджэння на развіццё беларускай культуры. Спецыфічныя рысы беларускага Рэнесансу. Полілінгвізм. Францыск Скарына – беларускі і ўсходнеславянскі першадрукар-асветнік, гуманіст, вучоны і пісьменнік эпохі Адраджэння. Рэфармацыйнае кнігадрукаванне. Лацінамоўная паэзія. Ян Вісліцкі, Мікола Гусоўскі. Беларуска-літоўскія летапісы, гісторыка-мемуарная і палітычная літаратура. Грамадска-палітычная думка. Сымон Будны, Васіль Цяпінскі, Феадосій Касы. Школа і школьная адукацыя. Праваслаўныя брацтвы. Жывапіс. Скульптура. Мураванае дойлідства. Музыка. Тэатр.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
«Гісторыя Беларусі (другая палова XIII – першая палова XVI стст.)»
(дзённая форма атрымання адукацыі)

Нумар раздела, тэмы, занятку	Назва раздзела, тэмы, занятку, пералік пытанняў, якія вывучаюцца	Колькасць аўдыторных гадзін			Самастойная работа (пазааўдыторная)	Матэрыяльнае забеспячэнне занятку (наглядныя, метадычныя дапаможнікі і інш.)	Літаратура	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя (семінарскія) заняткі	Кіруемая самастойная работа студэнтаў				
2 семестр								
1.	**Раздзел. Вялікае Княства Літоўскае, Рускае і Жамойцкае ў XIII – XV стст.**	**8**	**16**	**6**	**24**			
1.1	**Унутрыпалітычнае становішча ў другой палове XIII – XV ст.** 1. Гістарыяграфія і крыніцы па гісторыі ВКЛ. 2. Палітычныя і сацыяльна-эканамічныя перадумовы ўтварэння ВКЛ. 3. Працэс утварэння і ўмацавання ВКЛ у другой палове XIII ст. 4. Унутраная палітыка вялікіх князёў Віценя, Гедыміна, Альгерда. 5. Дынастычная барацьба ў 70–90-я гады XIV ст. і 30-я гг. XV ст. 6. Вялікае Княства Літоўскае ў часы княжання Казіміра.	2			4	Электронная карта “Вялікае Княства Літоўскае” Атлас гісторыі Беларусі	[1]	
1.1.1	1. Барацьба за прастол ВКЛ у другой палове XIII ст.		4		2		[1]	Вуснае

	2. Уключэнне беларускіх зямель у склад ВКЛ. 3. Ліквідацыя ўдзельных княстваў. 4. Унутрыпалітычная барацьба пасля смерці Вітаўта. 5. Уплыў прывілеяў 1432 і 1434 г., прывілея (1447 г.) і судзебніка (1468 г.) Казіміра на ўнутрыпалітычнае становішча ў ВКЛ. 6. Унутрыдзяржаўная апазіцыя ў другой палове XV ст. Змова супраць вялікага князя Казіміра 1481 г. і яе вынікі.							апытанне
1.2	**Знешняя палітыка Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XIII – XV ст.** 1. Знешняя палітыка ВКЛ у другой палове XIII – пачатку XIV ст. 2. Пашырэнне тэрыторыі ВКЛ пры Гедыміне, Альгердзе і Кейстуце. 3. Крэўская ўнія. 4. Востраўскае пагадненне і знешняя палітыка ВКЛ пры Вітаўце. 5. ВКЛ на міжнароднай арэне ў 30 – 80-я гады XV ст.	2			4	Электронная карта “Вялікае Княства Літоўскае” Атлас гісторыі Беларусі	[1]	
1.2.1	1. Вялікае Княства Літоўскае – цэнтр збірання ўсходнеславянскіх зямель. 2. Пашырэнне тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага. 3. Усходні і паўднёва-ўсходні кірункі знешняй палітыкі Вялікага Княства Літоўскага. 4. Уніі Вялікага Княства Літоўскага і Польшчы. 5. «Вялікая вайна» 1409–1411 гг. Грунвальдская бітва і яе гістарычнае значэнне. 6. Знешняя палітыка вялікіх князёў Вітаўта, Казіміра і Аляксандра.		4	2 (с)	2			Рэйтынгавая кантрольная № 1

1.3	**Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель у складзе Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XIII – XV ст.** 1. Формы феадальнай залежнасці. Сельская гаспадарка і становішча сялян. 2. Гарады і мястэчкі. Урбанізацыйныя працэсы. 3. Эканамічнае жыццё гарадоў. Гандаль і транспарт. 4. Магдэбургскае права. Сацыяльнае жыццё гарадоў. 5. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел Беларусі.	2			4	Электронная карта “Вялікае Княства Літоўскае” Атлас гісторыі Беларусі	[1]	
1.3.1	1. Феадалізм як сістэма грамадска-гаспадарчых адносін. 2. Саслоўная структура грамадства Вялікага Княства Літоўскага. 3. Геаграфія і тапаніміка гарадоў Вялікага Княства Літоўскага. 4. Сацыяльны склад і становішча гарадскога насельніцтва. 5. Эканамічнае развіццё гарадоў Вялікага Княства Літоўскага.		4		2			Даклады
1.4	**Фарміраванне беларускай народнасці. Культура Беларусі другой паловы XIII – XV ст.** 1. Паняцце аб этнасе і народнасці. 2. Этнаканфесійныя ўмовы фарміравання беларускай народнасці. Складванне этнічнай тэрыторыі беларусаў. 3. Паходжанне назвы «Белая Русь». 4. Народная творчасць. 5. Выяўленчае мастацтва і дойлідства.	2		2 (л)	4		[1]	Праверка канспектаў
1.4.1	1. Роля прыродна-геаграфічнага фактару ў працэсе фарміравання беларускай народнасці. 2. Узнікненне і станаўленне старабеларускай мовы. 3. Становішча прадстаўнікоў беларускага этнасу ў Вялікім Княстве Літоўскім.		4	2 (с)	2			Рэйтынгавая кантрольная № 2

	4. Развіццё дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, літаратуры і кніжнай справы ў Вялікім Княстве Літоўскім. 5. Рассяленне, заняткі і культура этнічных меншасцей і прадстаўнікоў іншых народаў у Вялікім Княстве Літоўскім.							
2.	**Раздзел. Беларускія землі ў XVI – сярэдзіне XVI ст.**	**10**	**10**	**4**	**24**			
2.1	**Унутрыпалітычнае становішча ВКЛ у першай палове – сярэдзіне XVI ст. Усталяванне «шляхецкай дэмакратыі».** 1. Унутрыпалітычная барацьба ў першай палове XVI ст. 2. Абмежаванне ўлады Вялікага князя. Узрастанне ролі сойма і паноў рады. 3. Кадыфікацыя права. I і II Статуты ВКЛ.	2			4	Электронная карта “Вялікае Княства Літоўскае” Атлас гісторыі Беларусі	[1]	
2.1.1	1. Органы дзяржаўнай улады і кіравання ў ВКЛ. 2. Судовая сістэма Вялікага Княства Літоўскага. 3. Прававая сістэма Вялікага Княства Літоўскага. 4. Асаблівасці і гістарычнае значэнне ўсталявання ў ВКЛ «шляхецкай дэмакратыі».		2		2			Вуснае апытанне
2.2	**Вялікае Княства Літоўскае на міжнароднай арэне ў першай палове – сярэдзіне XVI ст.** 1. Абвастрэнне адносін паміж Вялікім княствам Літоўскім і Маскоўскай дзяржавай. 2. Набегі крымскіх татар. 3. Адносіны Вялікага Княства Літоўскага з Ордэнам і Польшчаю.	2			4	Электронная карта “Вялікае Княства Літоўскае” Атлас гісторыі Беларусі	[1]	
2.2.1	1. Войны Вялікага Княства Літоўскага і Вялікага княства Маскоўскага, іх прычыны і вынікі. 2. Мяцеж Глінскіх і яго гістарычнае значэнне. 3. Палітычныя стасункі з Крымскім ханствам і		2		2			Праверка канспектаў

	Вялікай Ардой. 4. Асаблівасці заходняй знешняй палітыкі Вялікага Княства Літоўскага.							
2.3	**Люблінская ўнія ў гісторыі Беларусі.** 1. Перадумовы буйнога супрацьстаяння ў рэгіёне. 2. Унутрыпалітычныя перадумовы збліжэння з Польшчай. 3. Значэнне Лівонскай вайны ў працэсе ўтварэння Рэчы Паспалітай. 4. Змест і ўмовы Люблінскай уніі.	2		2 (л)	2	Электронная карта “Вялікае Княства Літоўскае” Атлас гісторыі Беларусі	[1]	
2.3.1	1. Перакрыжаванне інтарэсаў Польшчы, Маскоўскай дзяржавы, ВКЛ і Скандынаўскіх дзяржаў у Балтыцы. 2. Расстаноўка сіл канкуруючых бакоў. 3. Лівонская канфедэрацыя і яе роля ў міжнародных адносінах у рэгіёне. 4. Вялікае Княства Літоўскае ва ўмовах цывілізацыйнага выбару. 5. Праекты Люблінскай уніі. 6. Ацэнка люблінскай уніі ў айчыннай і замежнай гістарыяграфіі.		2		2			Рэйтынгавая кантрольная № 3
2.4	**Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель у складзе ВКЛ у першай палове – сярэдзіне XVI ст. Афармленне фальваркава-паншчыннай сістэмы.** 1. Землеўладанне ў ВКЛ. 2. Станаўленне фальваркава-паншчыннай сістэмы. 3. Сялянская гаспадарка. 4. Юрыдычнае афармленне прыгоннага права. 5. Развіццё гарадоў ВКЛ. 6. Знешнія гандлёва-эканамічныя сувязі Вялікага Княства Літоўскага.	2			4		[1]	
2.4.1	1. Аграрная рэформа 1557 г.		2	2 (с)	2			Даклады

	2. Развіццё таварнай гаспадаркі ў ВКЛ. 3. Унутраны і знешні гандаль. 4. Стан гарадоў і эвалюцыя гарадскога жыцця. 5. Грамадскае становішча ў Вялікім Княстве Літоўскім.							
2.5	**Культура Беларусі ў першай палове – сярэдзіне XVI ст.** 1. Становішча праваслаўя і каталіцтва ў ВКЛ. 2. Пачатак рэфармацыі ў ВКЛ. Адказ каталіцкай царквы. 3. Нехрысціянскія канфесіі ў ВКЛ. 4. Уплыў ідэй Адраджэння на развіццё беларускай культуры. 5. Развіццё літаратуры, кнігадрукавання і адукацыі.	2			2		[1]	
2.5.1	1. Развіццё архітэктуры, выяўленчага мастацтва і музыкі. 2. Вытокі тэатральнай творчасці ў ВКЛ. 3. Батлейка і яе роля ў развіцці культуры і жыцці жыхароў Вялікага Княства Літоўскага. 4. Беларуска-літоўскія летапісы, гісторыка-мемуарная і палітычная літаратура. 5. Грамадска-палітычная думка ў ВКЛ.		2		4			Рэйтынгавая кантрольная № 4
	Усяго	**18**	**26**	**10**	**52**			**Экзамен**

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
«Гісторыя Беларусі (другая палова XIII – першая палова XVI стст.)»
па спецыяльнасці 1-02 01 01 «Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны»
(завочная форма атрымання адукацыі)

Нумар раздела, тэмы, занятку	Назва раздзела, тэмы, занятку, пералік пытанняў, якія вывучаюцца	Колькасць аўдыторных гадзін		Матэрыяльнае забеспячэнне занятку (нагляднныя, метадычныя дапаможнікі і інш.)	Літаратура	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя (семінарскія) заняткі			
1	2	3	4	5	6	7
1.	**Раздзел. Вялікае Княства Літоўскае, Рускае і Жамойцкае ў XIII – XV стст.**	**4**	**4**			
1.1	**Унутрыпалітычнае становішча ў другой палове XIII – XV ст.** 1. Гістарыяграфія і крыніцы па гісторыі ВКЛ. 2. Палітычныя і сацыяльна-эканамічныя перадумовы ўтварэння ВКЛ. 3. Працэс утварэння і ўмацавання ВКЛ у другой палове XIII ст. 4. Унутраная палітыка вялікіх князёў Віценя, Гедыміна, Альгерда. 5. Дынастычная барацьба ў 70–90-я гады XIV ст. і 30-я гг. XV ст. 6. Вялікае Княства Літоўскае ў часы княжання Казіміра.	2		Электронная карта “Вялікае Княства Літоўскае” Атлас гісторыі Беларусі	[1]	

1.1.1	1. Барацьба за прастол ВКЛ у другой палове XIII ст. 2. Уключэнне беларускіх зямель у склад ВКЛ. 3. Ліквідацыя ўдзельных княстваў. 4. Унутрыпалітычная барацьба пасля смерці Вітаўта. 5. Уплыў прывілеяў 1432 і 1434 г., прывілея (1447 г.) і судзебніка (1468 г.) Казіміра на ўнутрыпалітычнае становішча ў ВКЛ. 6. Унутрыдзяржаўная апазіцыя ў другой палове XV ст. Змова супраць вялікага князя Казіміра 1481 г. і яе вынікі.		2		[1]	Вуснае апытанне
1.2	**Знешняя палітыка Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XIII – XV ст.** 1. Знешняя палітыка ВКЛ у другой палове XIII – пачатку XIV ст. 2. Пашырэнне тэрыторыі ВКЛ пры Гедыміне, Альгердзе і Кейстуце. 3. Крэўская ўнія. 4. Востраўскае пагадненне і знешняя палітыка ВКЛ пры Вітаўце. 5. ВКЛ на міжнароднай арэне ў 30 – 80-я гады XV ст.	2		Электронная карта “Вялікае Княства Літоўскае” Атлас гісторыі Беларусі	[1]	
1.2.1	1. Вялікае Княства Літоўскае – цэнтр збірання ўсходнеславянскіх зямель. 2. Пашырэнне тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага. 3. Усходні і паўднёва-ўсходні кірункі знешняй палітыкі Вялікага Княства Літоўскага. 4. Уніі Вялікага Княства Літоўскага і Польшчы. 5. «Вялікая вайна» 1409–1411 гг. Грунвальдская бітва і яе гістарычнае значэнне. 6. Знешняя палітыка вялікіх князёў Вітаўта, Казіміра і Аляксандра.		2			Вуснае апытанне

2.	**Раздзел. Беларускія землі ў XVI – першай палове XVI ст.**	**2**	**4**			
2.1	**Унутрыпалітычнае становішча ВКЛ у першай палове – сярэдзіне XVI ст. Усталяванне «шляхецкай дэмакратыі».** 1. Унутрыпалітычная барацьба ў першай палове XVI ст. 2. Абмежаванне ўлады Вялікага князя. Узрастанне ролі сойма і паноў рады. 3. Кадыфікацыя права. I і II Статуты ВКЛ.	2		Электронная карта "Вялікае Княства Літоўскае" Атлас гісторыі Беларусі	[1]	Праверка канспектаў
2.1.1	1. Органы дзяржаўнай улады і кіравання ў ВКЛ. 2. Судовая сістэма Вялікага Княства Літоўскага. 3. Прававая сістэма Вялікага Княства Літоўскага. 4. Асаблівасці і гістарычнае значэнне ўсталявання ў ВКЛ «шляхецкай дэмакратыі».		2			
2.2	**Вялікае Княства Літоўскае на міжнароднай арэне ў першай палове – сярэдзіне XVI ст.** 1. Абвастрэнне адносін паміж Вялікім княствам Літоўскім і Маскоўскай дзяржавай. 2. Набегі крымскіх татар. 3. Адносіны Вялікага Княства Літоўскага з Ордэнам і Польшчаю.			Электронная карта "Вялікае Княства Літоўскае" Атлас гісторыі Беларусі	[1]	
2.2.1	1. Войны Вялікага Княства Літоўскага і Вялікага княства Маскоўскага, іх прычыны і вынікі. 2. Мяцеж Глінскіх і яго гістарычнае значэнне. 3. Палітычныя стасункі з Крымскім ханствам і Вялікай Ардой. 4. Асаблівасці заходняй знешняй палітыкі Вялікага Княства Літоўскага.		2			Вуснае апытанне
	Усяго	**6**	**8**			**Экзамен**

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная літаратура

1. Гісторыя Беларусі [Электронны рэсурс] : вуч.-метад. комплекс для спецыяльнасцей 1-02 01 01 «Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны», 1-02 01 02 «Гісторыя і сусветная мастацкая культура», 1-02 01 03 «Гісторыя і экскурсійна-краязнаўчая работа» / склад.: М. М. Сакалоў [і інш.] // Репозиторий БГПУ. – Рэжым доступу: http://elib.bspu.by/handle/doc/249. – Дата доступу: 03.04.2021.

Дадатковая літаратура

1. Антонович, В. Б. Очерк истории Великого княжества Литовского до половины XV столетия : в 2 вып. / В. Б. Антонович. – Киев : Унив. тип., 1878. – 156, II с.
2. Барбашев А. Витовт Последние двадцать лет княжения. 1410–1430 / А. Барбашев. – СПб. : тип. И. Н. Скороходова, 1891. – 349 с.
3. Беларускія летапісы і хронікі / уклад. У. Арлова. – Мінск : Беларус. кнігазбор, 1997. – 430 с.
4. Белоруссия в эпоху феодализма : сб. док. и материалов : в 4 т. / редкол.: А. И. Азаров [и др.]. – Минск : Акад. наук БССР, 1959–1979. – 4 т.
5. Бохан, Ю. Зброя Вялікага княства Літоўскага, 1385–1576 / Ю. Бохан. – Мінск : Беларусь, 2003. – 88 с.
6. Бохан, Ю. М. Вайсковая справа ў Вялікім княстве Літоўскім у другой палове XIV – канцы XVI ст. / Ю. М. Бохан. – Мінск : Беларус. навука, 2008. – 450 с.
7. Вішнеўскі, А. Ф. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі ў дакументах і матэрыялах (са старажытныхчасоў да нашых дзен) : вучэб. дапам. / А. Ф. Вішнеўскі, Я. А. Юхо. – Мінск : Акад. М-ва унутр. спраў, 2003. – 320 с.
8. Вялікае княства Літоўскае : у 2 т. / рэдкал.: Г. П. Пашкоў (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2005–2007. – 2 т.
9. Гісторыя Беларусі : у 6 т. / рэдкал.: М. Касцюк (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Соврем. шк. : Экоперспектива, 2007–2009. – Т. 2 : Беларусь у перыяд Вялікага Княства Літоўскага / Ю. Бохан [і інш.]. – 2008. – 688 с.
10. Груша, А. І. Канцылярыя Вялікага княства Літоўскага 40-х гадоў XV – першай паловы XVI ст. : манаграфія / А. І. Груша. – Мінск : Беларус. навука, 2006. – 215 с.
11. Дзмітрачкоў, П. Ф. Беларусь у складзе Вялікага княства Літоўскага, другая палова XIII – першая палова XVII стст. : вучэб. дапам. / П. Ф. Дзмітрачкоў. – Магілёў : Магілеў. дзярж. ун-т, 2003. – 312 с.
12. Ермаловіч, М. І. Беларуская дзяржава Вялікае княства Літоўскае / М. І. Ермаловіч. – Мінск : Беллітфонд, 2003. – 448 с.

13. История Беларуси в контексте европейской цивилизации : учеб. пособие / С. А. Елизаров [и др.]. – 2 изд., испр. – Минск : Выш. шк., 2016. – 398 с.

14. История Беларуси в контексте мировых цивилизаций : учеб. пособие / В. И. Голубович [и др.] ; под ред. Н. И. Полетаевой, А. М. Сасим. – Минск : Экоперспектива, 2017. – 147 с.

15. История белорусской государственности : монография : в 5 т. / редкол.: А. А. Коваленя (гл. ред.) [и др.]. – Минск : Беларус. навука, 2018–2020. – Т. 1 : Белорусская государственность: от истоков до конца XVIII в. – 2018. – 598 с.

16. Коялович, М. Люблинская уния, или Последнее соединение Литовского княжества с Польским королевством на Люблинском сейме в 1569 году / М. Коялович. – СПб. : Рус. инвалид, 1863. – 87 с.

17. Краўцэвіч, А. Гісторыя Вялікага Княства Літоўскага. Ад пачатку гаспадарства да каралеўства Літвы і Русі (1248–1341 гг.) / А. Краўцэвіч. – Гародня : Уроцлаў : Kolegium Europy Wschodniej, 2013. – 184 с.

18. Краўцэвіч, А. А. Стварэнне Вялікага Княства Літоўскага / А. А. Краўцэвіч. – Мінск : Беларус. навука, 1998. – 208 с.

19. Летапісы, граматы, прывілеі XII–XVI ст.ст. [Электронны рэсурс] // Национальный правовой интернет портал Республики Беларусь. – Режим доступа: https://pravo.by/pravovaya-informatsiya/pomniki-gistoryi-prava-belarusi /kanstytutsyynae-prava-belarusi/letapisy-gramaty-pryvilei-khii-khvi-st-st/. – Дата доступа: 06.05.2021.

20. Любавский, М. К. К вопросу об удельных князьях и местном управлении в Литовско-Русском государстве / М. К. Любавский. – СПб. : В. С. Балашева и К°, 1894. – 49 с.

21. Любавский, М. К. Литовско-русский Сейм: опыт по истории учреждения в связи с внутренним строем и внешней жизнью государства [Электронный ресурс] / М. К. Любавский // Электронная библиотека БГУ. – Режим доступа: http://elib.bsu.by/handle/123456789/124. – Дата доступа: 20.05.2021.

22. Любавский, М. К. Областное деление и местное управление Литовско-Русского государства ко времени издания первого Литовского Статута : очерки / М. К. Любавский. – М. : Унив. тип., 1892. – 1006 с.

23. Любавский, М. К. Очерк истории Литовско-русского государства до Люблинской унии включительно / М. К. Любавский. – Минск : Беларус. навука, 2012. – 395 с.

24. Нагаев, А. С. Практикум по истории СССР с древнейших времен до конца XVII в. : учеб. пособие для студентов-заочников 1 курса ист. фак. пед. ин-тов / А. С. Нагаев, В. Н. Огнев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1991. – 191 с.

25. Новик, Е. К. История Беларуси: с древнейших времен до 2013 г. : учеб. пособие для студентов высш. образования / Е. К. Новик, И. Л. Качалов, Н. Е. Новик ; под ред. Е. К. Новика. – 4-е изд., испр. и доп. – Минск : Выш. шк., 2013. – 558 с.

26. Пичета, В. И. Белоруссия и Литва XV–XVI вв. / В. И. Пичета. – М. : Акад. наук СССР, 1961. – 818 с.

27. Статут 1529 года [Электронный ресурс] // Национальный правовой интернет портал Республики Беларусь. – Режим доступа: https://pravo.by/pravovaya-informatsiya/pomniki-gistoryi-prava-belarusi /kanstytutsyynae-prava-belarusi/statuty-vyalikaga-knyastva-lito-skaga/statut-1529-goda/. – Дата доступа: 20.05.2021.

28. Статут 1566 года [Электронный ресурс] // Национальный правовой интернет портал Республики Беларусь. – Режим доступа: https://pravo.by/pravovaya-informatsiya/pomniki-gistoryi-prava-belarusi /kanstytutsyynae-prava-belarusi/statuty-vyalikaga-knyastva-lito-skaga/statut-1566-goda/. – Дата доступа: 20.05.2021.

Прыкладны спіс пытанняў да экзамену па вучэбнай дысцыпліне «Гісторыя Беларусі (другая палова XIII – сярэдзіна XVI стст.)»

1. Гістарыяграфія гісторыі Вялікага Княства Літоўскага.
2. Крыніцы па гісторыі Вялікага Княства Літоўскага.
3. Знешнепалітычныя перадумовы ўтварэння ВКЛ
4. Палітычныя перадумовы ўтварэння ВКЛ.
5. Сацыяльна-эканамічныя перадумовы ўтварэння ВКЛ.
6. Пачатак утварэння ВКЛ пры Міндоўгу.
7. Міжусобная барацьба ў ВКЛ пасля смерці Міндоўга.
8. Умацаванне ВКЛ пры Гедыміне.
9. Пашырэнне і ўмацаванне ВКЛ пры Альгердзе.
10. Дынастычная барацьба ў ВКЛ пасля смерці Альгерда.
11. Перадумовы Крэўскай уніі.
12. Крэўская ўнія.
13. ВКЛ пры Вітаўце.
14. Барацьба ВКЛ з Тэўтонскім ордэнам. Грунвальдская бітва.
15. Палітычны лад ВКЛ у 30-80-я гады XV ст.
16. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел Беларусі ў XIV – сярэдзіне XVI стст.
17. Органы ўлады ў ВКЛ.
18. Органы кіравання ў ВКЛ.
19. Судовая сістэма ў ВКЛ.
20. Прававая сістэма ў ВКЛ. Статуты ВКЛ.
21. Землеўладанне ў ВКЛ у XIV – сярэдзіне XVI стст.
22. Станаўленне фальваркава-паншчыннай гаспадаркі.
23. Аграрная рэформа ў сярэдзіне XVI ст. Увядзенне валочнай памеры.
24. Катэгорыі сялянства ў ВКЛ.
25. Павіннасці сялян ВКЛ у XIV – сярэдзіне XVI стст.
26. Сялянская гаспадарка ў XIV – сярэдзіне XVI стст.
27. Вытворчасць у сялянскай гаспадарцы ў XIV – сярэдзіне XVI стст.
28. Гарады і мястэчкі Беларусі ў XIV – сярэдзіне XVI ст.ст.
29. Грамадскае жыццё гарадскога насельніцтва ў XIV – сярэдзіне XVI стст.
30. Увядзенне магдэбургскага права ў гарадах Беларусі.
31. Эканамічнае жыццё беларускіх гарадоў у XIV – сярэдзіне XVI стст.
32. Рамяство ў гарадах Беларусі ў XIV – сярэдзіне XVI стст.
33. Развіццё гандлю ў Беларусі ў XIV – сярэдзіне XVI стст.
34. Транспарт у Беларусі ў XIV – сярэдзіне XVI стст.
35. Асаблівасці этнаканфесійнага становішча на беларускіх землях у XIV – сярэдзіне XVI стст.
36. Становішча праваслаўнай царквы на беларускіх землях у XIV – сярэдзіне XVI стст.
37. Каталіцкая царква на беларускіх землях у XIV – сярэдзіне XVI стст.
38. Манаскія ордэны на беларускіх землях у XIV – сярэдзіне XVI стст.

39. Спробы Рэфармацыі, з'яўленне пратэстантызму на беларускіх землях. Адказ каталіцкай царквы.

40. Контррэфармацыя на беларускіх землях у XIV – сярэдзіне XVI стст.

41. Царкоўная унія на беларускіх землях у XIV – сярэдзіне XVI стст.

42. Нехрысціянскія канфесіі на беларускіх землях у XIV – сярэдзіне XVI стст.

43. Дзейнасць праваслаўнай царквы ў сферы адукацыі на беларускіх землях у XIV – сярэдзіне XVI стст.

44. Дзейнасць каталіцкай царквы ў сферы адукацыі на беларускіх землях у XIV – сярэдзіне XVI стст.

45. Уплыў Рэфармацыі на развіццё адукацыі і кнігадрукавання на беларускіх землях.

46. Летапісанне як жанр літаратурнай творчасці на беларускіх землях у XIV – XVI стст.

47. Творчасць Ф. Скарыны, М. Гусоўскага, А. Рымшы і інш. прадстаўнікоў літаратуры на беларускіх землях у XIV – XVII стст.

48. Кнігадрукаванне на беларускіх землях.

49. З'яўленне бібліятэк на беларускіх землях у XIV – сярэдзіне XVI стст.

50. Музычнае і тэатральнае мастацтва на беларускіх землях у XIV – сярэдзіне XVI стст.

51. Абарончае дойлідства на беларускіх землях у XIV – сярэдзіне XVI стст.

52. Храмавае дойлідства на беларускіх землях у XIV – сярэдзіне XVI стст.

53. Манументальны жывапіс на беларускіх землях у XIV – сярэдзіне XVI стст.

54. Кніжная графіка на беларускіх землях у XIV – сярэдзіне XVI стст.

55.Скульптура і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва на беларускіх землях у XIV – сярэдзіне XVI стст.

56. Знешнепалітычныя ўмовы існавання ВКЛ у XV – сярэдзіне XVI стст.

57. Войны Маскоўскай дзяржавы з ВКЛ у канцы XV – сярэдзіне XVI стст.

58. Удзел ВКЛ у Лівонскай (Інфлянцкай) вайне.

59. Палітычныя перадумовы Люблінскай уніі.

60. Падрыхтоўка да заключэння Люблінскай уніі.

61. Заключэнне Люблінскай уніі.

62. Вынікі Люблінскай уніі для ВКЛ.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў па вучэбнай дысцыпліне «Гісторыя Беларусі (другая палова XIII – сярэдзіна XVI стст.»

Мэтай метадычных рэкамендацый з'яўляецца павышэнне эфектыўнасці вучэбнага працэсу, у тым ліку за кошт самастойнай работы, падчас якой студэнт становіцца актыўным суб'ектам навучання, што азначае:

— здольнасць займаць у навучанні актыўную пазіцыю;

— падрыхтаванасць мабілізаваць інтэлектуальныя і валявыя намаганні для дасягнення вучэбных мэт;

— уменні праектаваць, планаваць і прагназаваць вучэбную дзейнасць, а таксама ініцыяваць сваю пазнавальную дзейнасць на падставе ўнутранай станоўчай матывацыі;

— усведамленне сваіх патэнцыяльных вучэбных магчымасцей і псіхалагічную падрыхтаванасць да складання праграмы дзейнасці па самаразвіцці.

Віды самастойнай работы студэнтаў

Рэпрадуктыўная самастойная работа	Самастойнае чытанне, прагляд, канспектаванне вучэбнай літаратуры, запамінанне, пераказ, паўтарэнне вучэбнага матэрыялу і г. д.
Пазнавальна-пошукавая самастойная работа	Падрыхтоўка паведамленняў, дакладаў, выступленняў на семінарскіх і практычных занятках, падбор адпаведнай літаратуры, напісанне рэфератаў, курсавых, дыпломных работ і г. д.
Творчая самастойная работа	Удзел у навукова-даследчай рабоце, навуковых мерапрыемствах, выкананне творчых праектаў па індывідуальных і групавых заданнях і г. д.

Арганізацыя і кантроль самастойнай работы

Для паспяховага выканання самастойнай работы студэнтаў неабходна планаванне і кантроль з боку выкладчыкаў. Аўдыторная самастойная работа выконваецца студэнтамі на лекцыя і семінарскіх занятках. Для гэтага выкладчык загадзя распрацоўвае і выбудоўвае сістэму самастойнай работы, улічваючы ўсе яе формы, мэты, ажыццяўляе адбор неабходнай інфармацыі і сродкі (метадчных) камунікацый, вызначае ролю студэнта ў гэтым працэсе і свой удзел у ім. Пытанні для самастойнай работы студэнтаў, якія прыведзены ў рабочай праграме дысцыпліны, прапаноўваюцца выкладчыкамі напачатку вывучэння дысцыпліны. Студэнты маюць права дадаткова выбіраць тэмы, якія іх цікавяць, для самастойнай работы.

Змест дзейнасці выкладчыка і студэнта пры выкананні самастойнай работы

Асноўныя характарыстыкі	Дзейнасць выкладчыка	Дзейнасць студэнтаў
Мэта выканання СР	- тлумачыць мэту і сэнс выканання СР; - дае разгорнуты ці кароткі інструктаж пра патрабаванні, якія прад'яўляюцца да СР і спосабах яе выканання; - дэманструе ўзор СР	- асэнсоўвае і прымае мэту СР як асабіста значную; - знаёміцца з патрабаваннямі да СР
Матывацыя	- раскрывае тэарэтычную і практычную значнасць выканання СР, фарміруе ў студэнта пазнавальную патрэбнасць і падрыхтаванасць да выканання СР; - надае студэнту матывацыю для дасягнення поспеху	- фарміруе ўласную пазнавальную патрэбнасць у выкананні СР; - фарміруе ўстаноўку і прымае рашэнне аб выкананні СР
Кіраванне	- ажыццяўляе кіраванне шляхам мэтанакіраванага ўздзеяння на працэс выканання СР; - дае агульныя арыенціры выканання СР	- ажыццяўляе планаванне і праектаванне СР, а таксама рацыянальнае размеркаванне часу, неабходнага для яе выканання
Кантроль і карэкцыя выканання СР	- ажыццяўляе папярэдні кантроль, які прадугледжвае выяўленне зыходнага ўзроўню падрыхтаванасці студэнта да выканання СР; - ажыццяўляе выніковы кантроль канчатковага вынікаў выканання СР	- ажыццяўляе бягучы самакантроль за ходам выканання СР; - выяўляе, аналізуе і выпраўляе дапушчаныя памылкі і ўносіць карэктывы ў работу; - праводзіць пошук аптымальных спосабаў выканання СР; - ажыццяўляе рэфлексію ўласнай дзейнасці; - ажыццяўляе выніковы самакантроль вынікаў СР
Ацэнка	- на падставе параўнання вынікаў з эталонам, загадзя зададзенымі крытэрыямі дае ацэнку СР; - выяўляе тыповыя памылкі,	- на падставе параўнання вынікаў з мэтай дае самаацэнку сваім пазнавальным магчымасцям,

	акцэнтуе ўвагу на станоўчых і адмоўных баках, дае метадычныя парады па выкананні СР, вызначае далейшыя кірункі выканання СР; - устанаўлівае ўзровень і вызначае якасць самастойнай дзейнасці студэнта, на падставе чаго фарміруе ў апошняга матывацыю дасягнення поспеху ў вучэбнай дзейнасці	здольнасцям і якасцям

Пазааўдыторная самастойная работа студэнтаў (далей – самастойная работа) – вучэбная, вучэбна-даследчая, навукова-даследчая дзейнасць студэнтаў, якая ажыццяўляецца ў пазааўдыторны час па заданні і пры метадычным кіраўніцтве выкладчыка, але без яго непасрэднага ўдзелу. Яна прадугледжвае:

– падрыхтоўку да аўдыторных заняткаў і выкананне адпаведных заданняў;

– самастойную работу па вывучэнні тэм вучэбных дысцыплін у адпаведнасці з вучэбнымі праграмамі;

– напісанне рэфератаў, дакладаў, эсэ;

– выкананне кантрольных і курсавых работ;

– падрыхтоўку да кантрольных выпрабаванняў, у тым ліку да комлексных экзаменаў і залікаў;

– удзел у навуковых мерапрыемствах (выставы, канферэнцыі, сімпозіумы, семінары і г. д.).

Выкананне студэнтамі любога віда самастойнай работы прадугледжвае наступныя этапы:

– пастаноўка мэты самастойнай работы;

– канкрэтызацыя пазнавальнай задачы;

– самаацэнка падрыхтаванасці да самастойнай работы па вырашэнні пастаўленай задачы;

– выбар адпаведных сродкаў вырашэння пастаўленай задачы;

– планаванне самастойнай работы па вырашэнні задач самастойна альбо пры дапамозе выкладчыка;

– рэалізацыя праграмы выканання самастойнай работы.

Патрабаванні да выканання самастойнай работы студэнтаў

№ п/п	Назва тэмы, раздзела	Колькасць гадзін на СРС	Заданне	Форма выканання
1	Унутрыпалітычнае становішча ў другой палове XIII – XV ст.	6	Палітычныя і сацыяльна-эканамічныя перадумовы ўтварэння ВКЛ. Працэс утварэння і ўмацавання ВКЛ у другой палове XIII ст. Унутраная палітыка вялікіх князёў Віценя, Гедыміна, Альгерда. Дынастычная барацьба ў 70–90-я гады XIV ст. і 30-я гг. XV ст. Вялікае Княства Літоўскае ў часы княжання Казіміра.	Падрыхтоўка паведамленняў
2	Знешняя палітыка Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XIII – XV ст.	6	Знешняя палітыка ВКЛ у другой палове XIII – пачатку XIV ст. Вялікае Княства Літоўскае – цэнтр збірання ўсходнеславянскіх зямель. Пашырэнне тэрыторыі ВКЛ пры Гедыміне, Альгердзе і Кейстуце. Уніі Вялікага Княства Літоўскага. Знешняя палітыка ВКЛ пры Вітаўце. «Вялікая вайна» 1409–1411 гг. Грунвальдская бітва і яе гістарычнае значэнне. ВКЛ на міжнароднай арэне ў 30-я – 80-я гады XV ст.	Падрыхтоўка паведамленняў
3	Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель у складзе Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XIII – XV ст.	6	Феадалізм як сістэма грамадска-гаспадарчых адносін. Саслоўная структура грамадства Вялікага Княства Літоўскага. Формы феадальнай залежнасці. Сельская гаспадарка і становішча сялян. Гарады і мястэчкі. Геаграфія і тапаніміка гарадоў ВКЛ. Сацыяльна-эканамічнае жыццё гарадоў. Магдэбургскае права. Сацыяльны склад і становішча гарадскога насельніцтва. Гандаль і транспарт. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел Беларусі.	Справаздача па індывідуальных заданнях

4	Фарміраванне беларускай народнасці. Культура Беларусі другой паловы XIII – XV ст.	6	Паняцце аб этнасе і народнасці. Роля прыродна-геаграфічнага фактару ў працэсе фарміравання беларускай народнасці. Этнаканфесійныя ўмовы фарміравання беларускай народнасці. Узнікненне і станаўленне старабеларускай мовы. Становішча прадстаўнікоў беларускага этнасу ў Вялікім Княстве Літоўскім. Складванне этнічнай тэрыторыі беларусаў. Народная творчасць. Выяўленчае мастацтва і дойлідства. Развіццё дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, літаратуры і кніжнай справы ў Вялікім Княстве Літоўскім. Рассяленне, заняткі і культура этнічных меншасцей і прадстаўнікоў іншых народаў у Вялікім Княстве Літоўскім.	Падрыхтоўка прэзентацый
5	Унутрыпалітычнае становішча ВКЛ у першай палове – сярэдзіне XVI ст. Усталяванне «шляхецкай дэмакратыі»	6	Унутрыпалітычная барацьба ў першай палове XVI ст. Абмежаванне ўлады Вялікага князя. Узрастанне ролі сойма і паноў рады. Кадыфікацыя права. І і ІІ Статуты ВКЛ. Органы дзяржаўнай улады і кіравання ў ВКЛ. Судовая сістэма Вялікага Княства Літоўскага. Прававая сістэма Вялікага Княства Літоўскага. Асаблівасці і гістарычнае значэнне ўсталявання ў ВКЛ «шляхецкай дэмакратыі».	Падрыхтоўка дакладаў
6	Вялікае Княства Літоўскае на міжнароднай арэне ў першай палове – сярэдзіне XVI ст.	6	Абвастрэнне адносін паміж Вялікім княствам Літоўскім і Маскоўскай дзяржавай. Набегі крымскіх татар. Адносіны Вялікага Княства Літоўскага з Ордэнам і Польшчаю. Войны Вялікага Княства Літоўскага і Вялікага княства Маскоўскага, іх прычыны і вынікі. Мяцеж Глінскіх і яго гістарычнае значэнне. Палітычныя стасункі з Крымскім ханствам і Вялікай Ардой. Асаблівасці заходняй знешняй палітыкі Вялікага Княства Літоўскага.	Справаздача па індывідуальных заданнях

7	Люблінская ўнія ў гісторыі Беларусі.	4	Перакрыжаванне інтарэсаў Польшчы, Маскоўскай дзяржавы, ВКЛ і Скандынаўскіх дзяржаў у Балтыцы. Унутрыпалітычныя перадумовы збліжэння з Польшчай. Вялікае Княства Літоўскае ва ўмовах цывілізацыйнага выбару. Значэнне Лівонскай вайны ў працэсе ўтварэння Рэчы Паспалітай. Змест і ўмовы Люблінскай уніі. Праекты Люблінскай уніі.	Справаздача па індывідуальных заданнях
8	Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель у складзе ВКЛ у першай палове – сярэдзіне XVI ст. Афармленне фальваркава-паншчыннай сістэмы.	6	Землеўладанне ў ВКЛ. Станаўленне фальваркава-паншчыннай сістэмы. Аграрная рэформа 1557 г. Развіццё таварнай гаспадаркі ў ВКЛ. Унутраны і знешні гандаль. Сялянская гаспадарка. Юрыдычнае афармленне прыгоннага права. Развіццё гарадоў ВКЛ. Грамадскае становішча ў Вялікім Княстве Літоўскім.	Падрыхтоўка дакладаў
9	Культура Беларусі ў першай палове – сярэдзіне XVI ст.	6	Становішча праваслаўя і каталіцтва ў ВКЛ. Пачатак рэфармацыі ў ВКЛ. Адказ каталіцкай царквы. Нехрысціянскія канфесіі ў ВКЛ. Уплыў ідэй Адраджэння на развіццё беларускай культуры. Развіццё літаратуры, кнігадрукавання і адукацыі. Развіццё архітэктуры, выяўленчага мастацтва і музыкі. Вытокі тэатральнай творчасці ў ВКЛ. Батлейка і яе роля ў развіцці культуры і жыцці жыхароў Вялікага Княства Літоўскага. Беларуска-літоўскія летапісы, гісторыка-мемуарная і палітычная літаратура. Грамадска-палітычная думка ў ВКЛ.	Падрыхтоўка прэзентацый
	Всего	**52**		

Пералік заданняў і кантрольных мерапрыемстваў кіруемай самастойнай работы студэнта

Тэма: Фарміраванне беларускай народнасці. Культура Беларусі другой паловы XIII – XV ст.

Першы модуль

Скласці канспект па тэме «Фарміраванне беларускай народнасці і этнічнай тэрыторыі Беларусі» на падставе зместу лекцый, вучэбнай літаратуры і інтэрнет-рэсурсаў.

Другі модуль

Падрыхтаваць даклады па тэме «Канцэпцыі паходжання назвы Белая Русь».

Трэці модуль

Падрыхтаваць творчыя праекты па групавых заданнях на тэму «Культура Беларусі другой паловы XIII – XV ст.».

Тэма: Люблінская ўнія ў гісторыі Беларусі.

Першы модуль

Скласці канспект па тэме «Перадумовы заключэння Люблінскай уніі» на падставе зместу лекцый, вучэбнай літаратуры і інтэрнет-рэсурсаў.

Другі модуль

Падрыхтаваць даклады па тэме «Падрыхтоўка, умовы і заключэнне Люблінскай уніі ».

Трэці модуль

Падрыхтаваць творчыя праекты па групавых заданнях на тэму «Значэнне Люблінскай уніі для гісторыі Беларусі».

Тэма: Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель у складзе ВКЛ у першай палове – сярэдзіне XVI ст. Афармленне фальваркава-паншчыннай сістэмы.

Першы модуль

Скласці канспект па тэме «Гаспадарка Вялікага Княства Літоўскага ў першай палове XVI ст.» на падставе зместу лекцый, вучэбнай літаратуры і інтэрнет-рэсурсаў.

Другі модуль

Падрыхтаваць даклады па тэме «Аграрная рэформа 1557 г. Афармленне фальваркава-паншчыннай сістэмы».

Трэці модуль

Падрыхтаваць творчыя праекты па групавых заданнях на тэму «Гарады Беларусі ў першай палове – сярэдзіне XVI ст.».

Метадычныя парады і рэкамендацыі да заданняў

Усе тыпы заданняў, што выконваюцца студэнтамі, у тым ліку ў працэсе самастойнай работы, так ці інакш ўтрымліваюць устаноўку на набыццё і замацаванне вызначанага Дзяржаўным адукацыйным стандартам вышэйшай прафесійнай адукацыі аб'ёму ведаў, а таксама на фарміраванне ў рамках гэтых ведаў некаторых навыкаў разумовых аперацый – умення ацэньваць, аналізаваць, параўноўваць, каментаваць і г. д. Некаторыя заданні патрабуюць тлумачэння:

1. Пракаментаваць выказванне – растлумачыць, якая ідэя заключана ва урыўку, аб якой пазіцыі яе аўтара яна сведчыць.

2. Параўнаць – выявіць падабенства і адрозненне па пэўных прыкметах.

3. Абгрунтаваць адзін з некалькіх прапанаваных варыянтаў адказу – прывесці аргументы на карысць правільнасці выбранага варыянту адказу і паказаць, у чым памылковасць іншых варыянтаў.

5. Правесці аналіз – раскласці вывучаемыя з'явы на складовыя часткі, супаставіць іх з мэтай выяўлення ў іх істотнага, неабходнага і вызначальнага.

6. Тэзісна выкласці ідэю, канцэпцыю, тэорыю – выкарыстоўваючы матэрыял вучэбных дапаможнікаў і іншай літаратуры, коратка, але не на шкоду зместу сфармуляваць асноўныя палажэнні.

7. Адлюстраваць схематычна – раскрыць змест адказу лаканічна, абагульнена, пры неабходнасці ў выглядзе розных графічных формаў (схема, табліца, малюнак і г. д.).

Важным складнікам самастойнай пазааўдыторнай падрыхтоўкі з'яўляецца праца з літаратурай да ўсіх відаў заняткаў: семінарскіх, практычных, пры падрыхтоўцы да залікаў, экзаменаў, тэсціраванняў, удзелу ў навуковых мерапрыемствах.

Уменне працаваць з літаратурай азначае навучыцца асэнсавана карыстацца крыніцамі. Перш чым прыступіць да засваення зместу спецыяльнай навуковай літаратуры, рэкамендуецца чытанне падручнікаў і навучальных дапаможнікаў.

Вывучэнне навуковай, вучэбнай і іншай літаратуры патрабуе вядзення працоўных запісаў.

Формы запісаў могуць быць разнастайнымі: просты або разгорнуты план, тэзісы, цытаты, канспект.

Студэнтам рэкамендуецца самастойна выконваць даклады, індывідуальныя пісьмовыя заданні і практыкаванні, прапанаваныя пры падрыхтоўцы да семінарскіх заняткаў. Праца, звязаная з рашэннем гэтых задач і практыкаванняў, уяўляе сабой выгляд інтэлектуальнай практычнай дзейнасці. Яна спрыяе выпрацоўцы ўмення і звычкі выконваць задачы правільна, а таксама замацаванню навыкаў і ведаў па праблеме.

Метадычныя рэкамендацыі па напісанні пісьмовых, навукова-даследчых работ студэнтаў

Напісанне пісьмовых, навукова-даследчых работ студэнтаў вырашае шэраг задач:

— навучанне студэнтаў самастойнаму пошуку і адбору вучэбнай і спецыяльнай навуковай літаратуры па прадмеце;

— прывіццё навыкаў рэферыравання навуковых артыкулаў па праблематыцы вывучаемых дысцыплін;

— выпрацоўка ўмення падрыхтоўкі паведамленняў, дакладаў і выступленняў;

— набыццё вопыту выступленняў з дакладамі на семінарскіх занятках;

— сістэматызацыя, замацаванне і пашырэнне ведаў і навыкаў па вывучаемых дысцыплінах;

— далучэнне студэнтаў да вырашэння праблемных пытанняў па абранай тэме работы;

— навучанне студэнтаў выкладаць матэрыял у выглядзе стройнай сістэмы тэарэтычных палажэнняў, звязаных лагічнай паслядоўнасцю і абгрунтаваных.

Пералік сродкаў дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці, якія выкарыстоўваюцца

Для дыягностыкі кампетэнцый выкарыстоўваюцца наступныя формы:
1. Вусная форма:
– гутарка;
– даклады на семінарах;

2. Пісьмовая форма:
– тэсты;
– пісьмовыя кантрольныя работы;
– пісьмовы экзамен.

Крытэрыі ацэнак вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнта

Балы	Крытэрыі ацэнкі
1 (адзін)	Адмова ад адказу, поўная адсутнасць прафесійных кампетэнцый
2 (два)	Фрагментарныя веды ў межах адукацыйнага стандарту; веданне асобных фактаў з гістарычных крыніц, якія рэкамендаваныя праграмай дысцыпліны; няздольнасць выкарыстоўваць навуковую тэрміналогію; пасіўнасць на семінарскіх занятках
3 (тры)	Адсутнасць поўнага аб'ёму ведаў у межах адукацыйнага стандарту; веданне часткі асноўнай літаратуры, якая рэкамендавана вучэбнай праграмай; значныя лінгвістычныя і лагічныя памылкі ў выкарыстанні навуковай тэрміналогіі; няздольнасць арыентавацца ў асноўных тэорыях і канцэпцыях дысцыпліны; пасіўнасць на семінарскіх занятках
4 (чатыры)	Дастатковы аб'ём ведаў у межах адукацыйнага стандарту; засваенне асноўнай літаратуры, якая рэкамендавана вучэбнай праграмай; уменне выкарыстоўваць навуковую тэрміналогію і рабіць высновы без істотных памылак; здольнасць арыентавацца ў асноўных тэорыях і канцэпцыях прадмета і даваць ім ацэнку; праца на семінарскіх занятках пад кіраўніцтвам выкладчыка
5 (пяць)	Дастатковы ўзровень ведаў у рамках вучэбнай праграмы; уменне карыстацца навуковай тэрміналогіяй, здольнасць рабіць высновы; валоданне асноўнымі тэорыямі дысцыпліны; засваенне асноўнай літаратуры, якая рэкамендавана вучэбнай праграмай, неістотныя памылкі пры выкананні вучэбных і прафесійных задач
6 (шэсць)	Сістэматызаваныя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне неабходнай навуковай тэрміналогіі; лагічна вытрыманыя адказы; уменне арыентавацца ў базавых тэрмінах і канцэпцыях дысцыпліны, даваць іх параўнальную ацэнку; самастойная праца на семінарскіх занятках, удзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў
7 **(сем)**	Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі; лагічна вытрыманыя адказы, здольнасць рабіць абгрунтаваныя высновы; засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры праграмы дысцыпліны; здольнасць арыентавацца ў асноўных тэорыях і даваць іх крытычную ацэнку; самастойная і актыўная праца на семінарскіх занятках
8 (восем)	Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх пытаннях у аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі; здольнасць рабіць абгрунтаваныя высновы; валоданне метадамі комплекснага аналізу і здольнасць самастойна вырашаць складаныя праблемы ў рамках вучэбнай праграмы; засваенне

	асноўнай і дадатковай літаратуры, якая рэкамендавана праграмай; здольнасць арыентавацца ў асноўных тэорыях і канцэпцыях і даваць ім крытычную ацэнку; актыўная самастойная праца на занятках, удзел у групавых абмеркаваннях
9 (дзевяць)	Выкананне патрабаванняў вучэбнай праграмы на высокім узроўні; поўнае і глыбокае засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры па прадмеце; бездакорнае валоданне тэарэтычнымі ведамі і практычнымі навыкамі; стылістычна пісьменнае, лагічна правільнае пабудову матэрыялу; дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, уменне арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і накірунках вывучаемай дысцыпліны, даваць ім крытычную ацэнку, выкарыстоўваць навуковыя дасягненні ў іншых дысцыплінах; уменне самастойна творча вырашаць складаныя праблемы ў нестандартнай сітуацыі; веданне і умелае выкарыстанне сучасных інфармацыйных і адукацыйных тэхналогій
10 (дзесяць)	Безумоўнае выкананне патрабаванняў вучэбнай праграмы на высокім узроўні; уменне самастойна выяўляць і выкарыстоўваць унутрыпрадметныя і міжпрадметныя сувязі вучэбнай дысцыпліны; свабоднае валоданне інфармацыяй з асноўных і дадатковых крыніц у вырашэнні прафесійных задач; пошукавая творчая дзейнасць па вырашэнню актуальных праблем вывучаемай дысцыпліны

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ

Назва вучэбнай дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб зменах у змесце вучэбнай праграмы установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала вучэбную праграму (з указаннем даты і нумару пратакола)
Гісторыя Беларусі	Гісторыі Беларусі і славянскіх народаў	Змен няма	Рэкамендавана да зацвярджэння вучэбная праграма ў прадстаўленым варыянце (пратакол № 9 ад 28.03.2017 г.)
Гісторыя ўсходніх славян (Расія і Украіна)	Гісторыі Беларусі і славянскіх народаў	Змен няма	Рэкамендавана да зацвярджэння вучэбная праграма ў прадстаўленым варыянце (пратакол № 9 ад 28.03.2017 г.)